

XVI. YÜZYILDA ALMAN SEYYAHLARIN AKDENİZ’DE TÜRKLERLE KARŞILAŞMALARI

Ergün Özsoy

Akdeniz dünyası, denizler, karalar, nehirler, göller ve dağlar kadar diller, dinler, kültürler ve değerlerin iç içe yaşadığı bir coğrafyadır. Akdeniz, Doğu-Batı ilişkilerinin düzenlendiği, denetlendiği bir alandır. Antik çağlardaki sınırlı tanımıyla “zeytin yetişen yerler”in tarihi, birliktelikler kadar ayrışmaların, benzerlikler kadar farklılıkların da oluşturduğu ortak bir tarihtir. “Akdeniz’de karşılaşma” kaçınılmazdır. Braudel’in söylediği gibi “Akdeniz çok eski bir yol kavşağıdır. Akdeniz yollar demektir.”¹ Toplumlar arası çeşitli ilişkilerin gerekliliği nedeniyle bu yollar tarihi bir özellik kazanmıştır. Bu yazıda Akdeniz Dünyası hakkındaki bilgilerimizin önemli kaynaklarından olan seyahatnameler aracılığıyla bu ilişkilerin belli bir dönemde kazandığı özellikler söz konusu edilecektir. Akdeniz’in yollar olduğu vurgusundan hareketle Akdeniz’de yapılmış yolculuklar ele alınacak, 16. yüzyılda Akdeniz’de seyahat etmiş ve seyahatname yazmış bazı Almanların Türklerle “karşılaşma anları”ndan örnek bölümler, seyyahların dile getirdikleri şekliyle aktarılacaktır. Seyahatnameler klasik kaynaklar arasında kabul edilmekle birlikte aktarılan bilgilerin sıhhati bakımından temkinli olunması gereken tarafları da vardır. Genel itibariyle seyyahların ne söyledikleri kadar, neyi, nasıl ve niçin söyledikleri de önem arz eder. Seyahatnameler üzerinde bir güvenilirlik tartışması hep olsa da farklı diller ve çeşitli metinler arasındaki karşılaştırmalı çalışmalarla bu mesele bir ölçüde halledilebilir. Her halükarda bu metinlerin çok değerli bilgiler ihtiva ettiği de açıktır. Maddi kültüre ait olan bilgiler yanında, bu anlatılar sayesinde bir taraftan o dönemdeki günlük hayatın akışına nüfuz edebilme şansını yakalarken aynı zamanda o devrin zihinlerinde dolaşan düşünceler ve ön yargıları sezeriz, elde edilecek bilgiler dönemin ruhunu daha iyi anlamamızda yararlı olacaktır.

¹ Braudel, F., Akdeniz, *Mekan ve Tarih*, Çev. Necati Erkurt, Metis Yay., İstanbul, 1995, s. 8, 50.

Kuzeyli bir toplum olan Almanlar, Akdeniz’de seyahat imkanına Venedikliler sayesinde sahip oldular ve onların gemileri ile seyahat ettiler. Bir bakıma mallarını ve canlarını onlara emanet ettiler.² (Venediklilerden başka Osmanlı egemenliği altında bulunan Doğu Akdeniz’de ahitnamelerle elde edilmiş bir ayrıcalık olarak gemi gezdirmek iznine sahip millet Fransızlardı.) Dolayısıyla seyyahların bir bölümünün, duyduğu hikayeleri nakletmeye heveskarlığı da göz önüne alınırsa özellikle burada ele alacağımız Alman seyyahların yazdıkları ile Venediklilerin Akdeniz Dünyası’na yaklaşımları arasında paralellikler olması muhtemeldir. 16. yüzyılda Akdeniz’de seyahat eden Alman seyyahlarından ticari veya diplomatik sebepler ile kendi hesabına ülkeleri gezip görmek amacıyla seyahat edenlerin karşılaştıkları durumlar haliyle farklıdır. Örneğin 25 Eylül 1573’te Larnaka’ya gelen Hans Ulrich Krafft ve Leonard Rauwolff, karaya çıkmalarının hemen akabinde yanlarında çeşitli dillere vakıf bir tercüman olduğu halde üç sipahi tarafından karşılanarak Türk Beyinin yanına götürülürler. Trablusşam’da karşılanmaları biraz daha maceralı olacaktır. Hac amacıyla Avrupadan yola çıkarak Kutsal Topraklara gelen Hristiyanların ise uymaları gereken katı kurallara ve geçmeleri gereken zorlu yollar vardır.

Leonhard Rauwolff seyahatnamesinin kapak resmi, 1582

² 16. yüzyıl ele alındığında Almanların pek fazla seçenekleri bulunmuyordu. Kutsal Topraklara yapılan yolculuklarda Venedikliler bir monopol oluşturmuştu. Bkz. Jyri Hasecker, *Die Johanniter und Die Wallfahrt nach Jerusalem*, V&R Unipress, Göttingen, 2008.

Marsilya'dan St Groce adlı ticaret gemisi ile yola çıkmış olan Hans Ulrich Krafft ve beraberindekiler Kıbrıs'ta karaya çıktıklarında Türk süvarileri onlara, kendileriyle birlikte gelmelerini söylerler. Bey'e kendilerini takdim etmeleri gerekmektedir. Bir saatlik bir yolculuktan sonra yüksek bir tepeye çıkarlar ve orada bulunan en güzel çadıra giderek kendilerini Bey'e tanıtırlar, onun sorularını cevaplarlar. O tarihte yirmi üç yaşında genç bir tüccar olan Hans Ulrich Krafft gördüklerini canlı bir şekilde anlatır. *"Yüzbaşıya ait gerçekten büyük ve güzel süslenmiş çadırda, kumandanı güzel bir Türk halısının üzerinde otururken bulduk. Arkasında ve yanlarında altın, gümüş ve çeşitli renklerde ipekle işlenmiş güzel, yuvarlak, doldurulmuş yastıklar vardı. Onların üstünde oturuyor ve yaslanıyordu. Uzun boylu fakat şişmandı. Güzel kırmızı bir Şarlah bezinden yumuşak bir setre giymişti, başında beyaz bir sarık vardı. Elinde hemen hemen bir Elle (60 cm) uzunluğunda dışı altın işlemeli, iç tarafı siyah ve pürüzlü mutfak rendesi gibi eğri bir demir tutuyordu. Diğer beylerin yaptığı gibi elbise ile deri arasına sokup, kaşınan yerlerini özellikle sırtını kaşımak için kullanıyordu. Bu demir sadece bir parmak kalınlığında idi."*³ Bey, İtalyanca bilen bir çevirmen aracılığı ile Kaptanla konuşmakta iken, o esnada Dr. Rauwolf ile birlikte Bey'in önünde dikilmekte olan Krafft, çevresini gözlemlemeye devam ederek kumandanın yanında yer alan iki kişinin daha elbiselerini de detaylı bir biçimde hayranlıkla betimler. Kırmızı renkli başlıkları ve muhteşem avcı derisi kıyafetleri, ciddi yüz ifadeleri ile onlardan yiğit adamlar diye bahseder. Kumandanın çadırını, kumandanı ve buradaki kişileri anlatan Krafft o esnada iki Türk geldiğini, bu kişilerin sağ ellerini göğüslerine koyup başlarını kumandanın önünde eğerek, ellerini kullanmadan hemen ayakkabılarını çıkardıklarını ve halının üstünde yürüyerek daha önce anlattığı iki Bey'in yanına oturduklarını kaydeder. Bu sırada Krafft, Dr. Rauwolf ve ikinci kaptanın oturabilmesi için sandalyeler getirilir. Kaptan ise Türk adetlerine kısmen alışık olduğundan ayakkabılarını çıkararak halının ucuna, kumandanın karşısına oturur. Krafft ve beraberindekiler çadırda kumandanla görüşmekte iken önlerindeki çadırda üç Türkün ibadet ettiğini de görürler. Krafft onların hareketlerini ilgi ile izler.

Hans Ulrich Krafft Trablusşam'a varışını ise şu şekilde anlatmıştır: *"Tanrı'ya şükür saat 10 sularında Gümrük binasının karşısında karaya çıktık. Trablus şehrine kadar en az yarım saatlik bir yol vardı. Gemiciyi yanıma aldım, her birimiz küçük bir eşeğe bindik. Bu eşeklerin sahipleri az bir ücretle ahaliyi şehre götürüp, getiriyorlardı. Eşek sırtında şehre yollandık, genç kuvvetli bir Arabistan Türk'ü sonradan eşeği teslim almak üzere yanımda koşuyordu."*⁴ Krafft'ın patronu olan Melchior Manlich ve ortaklarının Trablus'ta pek çok çalışanı vardır. Krafft onlarla tanıştıktan sonra şehre girmek

³ Krafft, Hans Ulrich, *Türklerin Elinde Bir Alman Tacir*, Çev. Turgut Akpınar, İletişim Yayınları, İstanbul, 1997, s. 36. Almanca tam ve asıl metin: Krafft, Hans Ulrich, *Ein deutscher Kaufmann des 16. Jahrhunderts*, H.U. Krafft's *Denkwürdigkeiten*, bearb. von Adolf Cohn, Göttingen, 1862. (Çevrimiçi), 14.05.2009)

⁴ Krafft, *Türklerin Elinde*, s. 36-37.

için surların yanına geldiklerinde, büyük kapının yanındaki ticaret sitesi “Fondaco”da oturan Fransız konsolosundan yardım isterler. Konsolos valiye başvurarak kapının açılmasını ister, kapı açılmak üzere iken Subaşı, on adamı ile gelerek kaleye götürüp hapsedmek üzere hepsini tutuklar. Bu sırada konsolos tekrar müdahale ederek Subaşıya karşı koyar. Yarım saatten fazla süren bir kavganın ardından serbest bırakılırlar. Krafft, konsolosun karışıklık hallerinde Hristiyanları korumak için Fransız Kralı ve Türk sultanı tarafından tayin edilmiş olduğundan kuvvetli halklarla donatılmış olduğunu belirtir. Bu sebepten Fransız konsolosu Hristiyan tacirleri tutuklamak isteyen Subaşıyı ciddi tehdit sözleri ile serbest bırakır. Subaşı, onların şehre baskın yapma amacıyla geldiklerinden şüphelenerek tutuklamak istemiştir. Sonunda uzun tartışmalardan sonra serbest bırakılan Krafft ve diğer Hristiyanlar hep beraber “Fransız Ticaret Evi”ne yani Fondaco’ya gelirler.⁵ Hacıların karşılanma usulleri ise hem sıkça aynı şekilde tekrarlanan rutin bir işlem olduğundan hem de bir dini vecibe olarak çeşitli kurallarla yapılması gerektiğinden, belirli kaidelere bağlanmıştı. Kutsal Topraklar’ı görmek amacı ile yola çıkmış olan hacılar, Yafa limanına geldiklerinde derhal karaya çıkmaları mümkün değildi. Demir atıldıktan sonra kaptan ve çevirmeni karaya çıkar, Türk yetkililerin gözetimi altında Kudü’s’e haber gönderilerek buradan gelecek rehberler beklenirdi. Kutsal Topraklar’a yapılan seyahatin, yani hacı taşıma faaliyetinin, ticari bir iş olması sebebiyle hacılar karşılanma sırasında yapılması gereken işlemler gibi işlerle kendileri ilgilenmemişler, onların yerine Venedikliler gerekenleri yaparak hacılara uymaları gereken kuralları ve ödemeleri gereken meblağları söylemişlerdir.

Hacıları Yafa’dan Kudü’s’e götürmekle görevli kişilerin hacılara yola çıkmadan evvel söyledikleri Kutsal Topraklar’da uymaları gereken kurallar herkesin kendi dilinde, tercümanlar aracılığı ile onlara iletilirdi. Reinhold Röhrich “Deutsche Pilgerreisen Nach Dem Heilige Lande” (Kutsal Topraklar’a Alman Hacı) adlı eserinde hacıların Kutsal Topraklar’da uymaları gereken kuralları yirmi altı madde olarak sıralamıştır. Bu kurallara uyulması hac ziyaretinin herhangi bir aksaklık olmadan yerine getirilebilmesi bakımından önemlidir. Buna göre Hristiyan hacıların Yafa’dan Kudü’s’e hareketlerinden önce kendilerine bildirilen ve kesinlikle uymaları beklenen kurallar şunlardır: “1. Papalık izni olmadan hac seyahatine çıkmış olanlar aforoz edilecektir, ancak Kutsal Topraklar’da günah çıkarmaları mümkündür. 2. Hacıların başlarında bir Türk olmadan herhangi bir yere gitmeleri kesinlikle yasaktır. 3. Herhangi bir olayda intikam almak niyeti güdülmeyecektir. 4. Türk mezarlarının üstünde yürümek yasaktır. 5. Kutsal mezardan parçalar almak, 6. Duvarlara isimler şekiller ve semboller çizmek, 7. Prozesyon yolunda düzensiz gitmek yasaktır. 8. Hacılar yüksek sesle gülemez neşe gösteremez. 9. Hacı Türklerle konuşamaz, gülemez ve şakalaşamaz. 10. Kadınlara bakılamaz. 11. Hiçbir kadının kaş göz işaretine cevap verilmeyecek. 12. Hiçbir Türke şarap verilemez. 13. Herkes kendi eşekçisi ile gidecek, 14. Hiç kimse soyluluğunu veya

⁵ Krafft, *Türklerin Elinde*, s. 39.

ailesini belli etmeyecek. 15. Başa beyaz kumaş sarılamaz, beyaz elbise giyilemez. 16. Silah taşınamaz. 17. Hiçbir Türke güvenilmeyecek, 18. Topluluktan ayrılmamaya dikkat edilecektir. 19. Açıkta şarap içilmeyecek, 20. Türklerle pazarlık veya ticaret yapılmayacak, 21. Hiçbir zaman onlarla kavga edilmeyecek, 22. Cami ziyaret edilmeyecek, 23. Hiçbir Türk eleştirilmeyecek, alay edilmeyecek, 24. Gecikmelerden Guardian sorumlu değildir. 25. Hospital'in geliri fazla değildir, buranın inşaat fonuna bağış yapılması, 26. Keza Siyon dağındaki Fransisken konvanına da bağış yapılması.”⁶ Bu kuralların ilk fırsatta hacılara söylenmesi uygun olmuştur. Kimi zaman bunların daha gemide hacılara anlatıldığı görülür.

Kendilerine kuralların nasıl aktarıldığından bahseden Bernhard von Hirschfeld, Kudüs'ten Guardian yerine gelmiş olan onun vekili Vicarius'un gemiye gelerek kendilerine kurallarla ilgili bilgi verdiğini belirtir. Vicarius ilk önce şahsen gelememiş olduğundan dolayı Guardian'ın özürlerini belirtir. Devamında yukarıda belirtilen kurallardan bazılarını sıralar. Hirschfeld'in belirttiği kurallara göre ilk olarak, papalık izni olmadan yola çıkmış olanların aforoz edilecekleri, ancak Kudüs'te günah çıkarabilecekleridir. İkinci kural herhangi bir silah ya da teçhizat taşınmaması, bir diğer kural da Türkler ve onların inançları hakkında konuşulmamasıdır.⁷ Karaya çıkan ve Kudüs'e gidecek olan bütün hacılar adlarını yazdırırlar. Rehberler hacıların bineceği eşeklerle geldiklerinde onlara refakat eden askerlerle birlikte Kudüs'e yola çıkarlardı. Bunlardan 1506 yılında Yafa limanına gelmiş olan Caspar von Mülinen, demir attıktan sonra dokuz gün gemide beklediklerini daha sonra kendilerine haber verildiğinde karaya çıktıklarını yazmıştır.⁸

12 Temmuz 1507 tarihinde hac gayesi ile Venedik'ten Yafa'ya gelmiş olan II. Friedrich ise Kudüs'ten kendilerine eşlik edecek olan Kudüs muhafızı (Guardianus) veya temsilcisini (Vicarius) beklediklerini bu nedenle gemiden çıkmadıklarını yazmıştır. Seyyahın yazdığına göre 24 Temmuz'da gemiden çıkmışlar, adları yazılarak Kudüs'e hareket edilen yere doğru sürülmüşler veya götürülmüşlerdir.⁹ 1507 yılında Yafa'ya gelen Hristiyan hacıların adlarının yazılarak kayıt edildiği II. Friedrich'in yazdıklarından anlaşılmaktadır. II. Friedrich Hristiyan hacıların Türkler ve Arapların aşağılama ve taşkınlıklarına karşı sabırlı olmaları gerektiğini kendilerine İsa'yı örnek almaları ge-

⁶ Röhricht, Reinhold, *Deutsche Pilgerreisen Nach Dem Heilige Lande*, Gotha, Fredrich Andreas Perthes, 1889, s. 22 ve 23.

⁷ Minckwitz, U. Von, *Des Ritters Bernhard von Hirschfeld im Jahre 1517 unternommene und von ihm selbst beschriebene Wallfahrt zum heiligen Grabe. Aus einem in der großherzoglichen Bibliothek zu Weimar befindlichen manuscrite, Mittheilungen der Deutschen Gesellschaft zu Erforschung vaterländischer Sprache und Alterthümer in Leipzig 1*, 1856, (Çevrimiçi) <http://www.digiberichte.de/> 31.01.2010, s. 57.

⁸ Röhricht, Reinhold, *Die Jerusalemfahrt des Caspar von Mülinen*, in: ZDPV11, 1888. (Çevrimiçi) <http://www.digiberichte.de>, 31.01.2010, s. 187.

⁹ Röhricht, Reinhold, Meisner, Heinrich, *Die Pilgerfahrt des Herzogs Friedrich II. von Liegnitz und Brieg nach dem Heiligen Lande*, in: ZDPV 1, Leipzig, 1878, (Çevrimiçi) , 31.01.2010, s.125.

rektiğini belirtmiştir.¹⁰ Seyyahın bu sözlerinden Hristiyan hacıların yol boyunca kimi müdahalelere maruz kaldıkları ancak kendilerine Hz. İsa'yı bir model olarak aldıklarından bu durumu hacın bir gereği gibi gördükleri anlaşılmaktadır.

16 Temmuz 1517'de Yafa limanına demir atan gemide bulunan Bernhard von Hirschfeld, kaptanın karaya haber göndererek kılavuz istediğini kaydeder.¹¹ 10 Temmuz 1521 günü sabahı Yafa limanına gelen Otto Heinrich'in bulunduğu gemideki tüm yolcular anlamadıkları bir sebepten dolayı altı gün gemide kalmışlar ve karaya çıktıklarında da adlarını yazdırmışlardır.¹² Hacıların gemide Kudüs'ten gelecek olan kılavuz keşişleri bekledikleri sırada da gözetim altında tutulduklarını anlıyoruz. Nitekim Peter Füssli, Yafa limanına demir attıktan sonra gemide bekledikleri sırada, muhtemelen kendilerini kontrol etmek için adamlarıyla gemiye gelen bir Türk Bey'inden bahsetmiştir. Bey adamlarıyla gemiye çıkmış hacılara baktıktan sonra gemiden ayrılmıştır.¹³ 1556 yılında Venedik'ten yola çıkmış bir başka hacı olan Melchior von Seydlitz, 3 Temmuz'da Kıbrıs adasına yaklaşır ve bir gün sonra karaya çıkar. Burada dört gün kalmışlar ve daha sonra buradan Yafa'ya devam etmişlerdir. Ancak rüzgarın azizliği ile tekrar Kıbrıs'a yaklaşırlar ve daha sonra uygun rüzgar yakaladıklarında 14 Temmuz'da yola çıkarak 16 Temmuz'da Filistin kıyılarına geldikten sonra 17 Temmuz'da Yafa limanına demir atarlar.¹⁴ Seydlitz, buradan Kudüs'e haber göndererek kılavuz istediklerini, bunun hacıların ziyaretinde Türkler tarafından uygulanmakta olan eski bir adet olduğunu belirtir. Bu esnada hacılar beklemek zorundadır, hacılar gelecek haberin tam olarak ne şekilde olacağından emin olamazlar ve karaya çıkmalarına müsaade edilmediğinden, gemide beklemişlerdir. Seydlitz'in yazdığına göre kendilerini güvende hissetmemişlerdir. Özellikle aralarında bulunan Maltalılar Kudüs'e gidip gidemeyeceklerini tam bilememektedirler. Onların kendilerine özel olmak üzere ayrı bir muameleye tabi tutulabileceklerini düşündükleri anlaşılmaktadır.¹⁵ Seydlitz ve beraberindekiler, hacıları götürmek üzere gelen kafiye ile Kudüs'e gitmek üzere yola çıkarlar. Bu arada yarım Fenik değerinde bir para olan Heller ile gümrük vergisi ödemişlerdir. Ödedikleri on altı Heller gümrük vergisi 8 Fenik'e tekabül etmektedir. Salomon Schweigger'in

¹⁰ Röhricht ve Meisner, *Friedrich II*, s. 126.

¹¹ Minckwitz, Hirschfeld, s. 56.

¹² Rikl, Wilhelm Possidius, *Des Pfalzgrafen Otto Heinrich Pilgerfahrt nach Palestina*, in *Kollektaneenblatt des Historischen Vereins Neuburg* 46, 1882. (Çevrimiçi) <http://www.digiberichte.de>, 31.01.2010, s. 11.

¹³ Füssli, Peter Ziegler, Heinrich, H.L., *Warhafte reiß gen Venedik und Jerusalem beschen durch Peter Füssly und Heinrich Zeigler Anno 1523*, in: *Züricher Taschenbuch auf das Jahr 1884*, hg. v. Einer Gesellschaft zürischer Geschichtsfreunde, 1884, (Çevrimiçi) <http://www.digiberichte.de>, 31.01.2010. Füssli, Wahrhafte Reiss, s. 159.

¹⁴ Seydlitz, Melchior von, *Gründtliche Beschreibung der Wallfahrt nach dem heyligen Lande Neben vermeldung der jemmerlichen und langwirigen Gefengnuß derselben Gesellschaft ect.*, Görlitz, 1591. (Çevrimiçi) <http://www.digitale-sammlungen.de>, 20.01.2010, s. 30.

¹⁵ Seydlitz, *Gründtliche Beschreibung*, s. 31.

“bize dört beş çeşit para birimi gösterdiler bu alışveriş bize üç dükaya mal oldu”¹⁶ dediği gibi o dönemde Yafa’da farklı milletlerin paralarının kullanıldığı görülmektedir. Seydlitz de ödedikleri gümrükten ve onları götürecektir olan Türklerden bahseder. “*Kudüs muhafızına geldiğimizi ve bize rehber gönderilmesini belirten dileğimizi yazdık. Ayın yirmisine kadar gemide bekledikten sonra Kudüs muhafızının emriyle yola çıkmış olan Vicarius, Betlehem’den geldi. Bize seyahatimizde kullanacağımız eşekler getirmişlerdi. Ayrıca bize yolda eşlik etmek üzere bazıları atlı bazıları yaya Türkler de vardı. Yaklaşık on iki kişiydiler. Türkler yola çıkmadan önce bizi saydılar ve adlarımızı yazdırdı. Her birimiz on altı Heller gümrük ödedik.*”¹⁷ Bütün bunlardan ilk çıkarılacak değerlendirme Osmanlıların sadece askeri, siyasi düzeyde değil aynı zamanda ticari düzeyde de Akdeniz’de ilişkilerin denetimini ellerinde tuttuğudur.

Sonuç Yerine

16. yüzyılda Avrupa’dan yola çıkarak Doğu Akdeniz’e seyahat eden bir kişi kaçınılmaz bir biçimde Türklerle karşılaşacaktı. Zira bölge büyük ölçüde Osmanlı hakimiyeti altında bulunuyordu. Bu sebeple Avrupalıların gözünde bütün Doğu Akdenizliler ve Kuzey Afrikalı müslümanlar “Türk” olarak adlandırılmışlardır. Osmanlı padişahı ise batılıların gözünde “Büyük Türk” olarak görülüyor, kaynaklar kendisinden bu şekilde söz ediyordu. Osmanlılar, kendi topraklarında seyahat eden yabancıları kontrol ederek kayıt altına alıyordu. Seyyahlar limanlarda adlarını yazdırdıklarını ve çeşitli kereler sayıldıklarını aktarırlar. Hac sebebiyle Kutsal Topraklara gelenlerin uyması gereken yükümlülükler ise hacılara yakışır davranışlar içinde bulunmayı da kapsıyordu. Osmanlı topraklarına gelen yabancıları askerlerin eşlik etmeleri, bir taraftan onların güvenliğini sağlarken herhalde bir taraftan da onları kontrol etme amacı güdüyordu. Elbette burada incelenmemiş olan kara yolculuklarının karşılanma usulleri de dikkate değer.

Avrupa’nın kuzey bölgelerinden yola çıkarak Akdeniz’e gelen Almanlar için burada karşılaştıkları Müslümanlar ve Türkler kendilerine yabancı bir kültürün anlaşılmasız insanlarıydı. Bir taraftan alışık olmadıkları manzaralarla karşılaştıklarında bunları yadırgayıp küçümserken diğer taraftan sürekli zaferler kazanan ordulara sahip bu korkutucu gücü hayranlıkla incelerlerdi. Dolayısıyla bu yüzyılda yazılan bazı seyahatnamelerin bakış açısı, o devir Batı zihninde mevcut ön yargıların tekrarı gibidir. Bu önyargıların oluşmasında 16. Yüzyılda Osmanlılar lehine sonuçlanan savaşlar ve fetihler sonucu özellikle Almanya’da ortaya çıkan “korku matbuatı” herhalde etkili olmuş-

¹⁶ Schweigger, Salomon, Eine neue Reyßbeschreibung auß Teutschland Nach Constantinopel und Jerusalem: Darinn die gelegenheit derselben Laender, Staedt ..., der innwohnenten Völcker Art, Sitten ... Insonderheit die jetzige ware gestalt deß H. Grabs ... Deßgleichen des Türckischen Reichs Gubernation...; Mit hundert schönen neuen Figuren... Und III. unterschiedlichen Büchern... Gedruckt zu Nürnberg durch Christoff Luchner, 1589, (Çevrimiçi) , 14.05.2009, s. 284.

¹⁷ Seydlitz, *Gründtliche Beschreibung*, s. 31.

tur. Bir diğer husus ise Osmanlılar ve Türkler hakkında daha sonraki yazarlar tarafından sürekli tekrar edilecek hükümleri vermiş olan ilk eserlerdir. Hamit Dereli, Jean de Burgogne'nin John Mandeville'in Seyahatleri adlı eserini bu minvalde değerlendirmişti.¹⁸ Bunlardan ön yargılarla dolu bir başka örnek, bir St Jean şövalyesi olan Antoine Geuffroy tarafından yazılmış olan kitaptır.¹⁹ Her iki eser de hızla Avrupada yaygınlaşıp Türk imgesinin temellerini bir bakıma oluşturmuş oldular. Daha sonraki devirlerde Avrupa'nın geçirdiği zihinsel yenilenmelerle ön yargılar büyük ölçüde kırılmışsa da bazı seslerin yankıları günümüze kadar süregelmektedir. Akdeniz'de Türklerin denetiminin sınırlı olduğu günümüzde geçmişteki olumsuz yargıların devam etmesi Batı'nın geçmişi unutmadığının bir göstergesidir.

Kaynakça

- Dereli, Hâmit, *Kraliçe Elizabeth Devrinde Türkler ve İngilizler Bir Araştırma*, Anıl Matbaası, İstanbul, 1951.
- Füssli, Peter - Ziegler, Heinrich, H.L., *Warhafte reiß gen Venedik und Jerusalem beschen durch Petter Füssly und Heinrich Zeigler Anno 1523*, in: *Züricher Taschenbuch auf das Jahr 1884*, hg. v. einer Gesellschaft zürischer Geschchtsfreunde, 1884. (Çevrimiçi) <http://www.digiberichte.de>, 31.01.2010.
- Hasecker, Jyri, *Die Johanniter und Die wallfahrt nach Jerusalem*, V&R Unipress, Göttingen, 2008.
- Heberer, Michael, *Osmanlıda Bir Köle: Brettenli Michael Heberer'in Anıları (1585-1588)*, Eski Almanca'dan çeviren: Türki Noyan, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2003.
- Hirschfeld, Bernhard von, *Ritter Bernhard von Hirschfeld und seine Wallfahrt nach dem heiligen Grabe 1517. Ein Beitrag zur Religions- und Cultur-Geschichte des 16. Jahrhunderts, sowie zur Geschichte des Johanniter-Ordens und des heiligen Landes*, Wochenblatt der Johanniter-Ordens-Balley Brandenburg 20, 1879. (Çevrimiçi) <http://www.digiberichte.de>, 31.01.2010.
- Krafft, Hans Ulrich, *Ein deutscher Kaufmann des 16:en Jahrhunderts*, H.U. Krafft's *Denkwürdigkeiten*, bearb. von Adolf Cohn, Göttingen, 1862. (Çevrimiçi) <http://books.google.com>, 14.05.2009.
- Krafft, Hans Ulrich, *Türklerin Elinde Bir Alman Tacir*, Çev. Turgut Akpınar, İletişim Yayınları, İstanbul, 1997.

¹⁸ Dereli Hamit, *Kraliçe Elizabeth Devrinde Türkler ve İngilizler*, Anıl Matbaası, İstanbul, 1951.

¹⁹ Yerasimos'un belirttiğine göre (Stephane Yerasimos, *Les Voyageurs Dans L'empire Ottoman (XIVe-XVIe siècles, bibliographie, itinéraires et inventaire des lieux habités*, TTK, Ankara, 1991, s. 199-200) Geuffroy'un eserinin 1542-1596 yılları arasında on dört farklı baskısı vardır. İngilizce baskısı: Geuffroy, Antoine, *The order of the greate Turckes courte, or his menne of warre, and of all his conquestes, with the summe of Mahumetes doctryne*, Ricardus Grafton, 1542.

- Minckwitz, U. Von, *Des Ritters Bernhard von Hirschfeld im Jahre 1517 unternommene und von ihm selbst beschriebene Wallfahrt zum heiligen Grabe. Aus einem in der großherzoglichen Bibliothek zu Weimar befindlichen manuscrite*, Mittheilungen der Deutschen Gesellschaft zu Erforschung vaterländischer Sprache und Alterthümer in Leipzig 1, 1856. (Çevrimiçi) <http://www.digiberichte.de/> 31.01.2010.
- Rauwolf, Leonhard, *Aigentliche beschreibung der Raiß, so er vor dieser zeit gegen Auffgang inn die Morgenländer, fürnemlich Syriam, Iudaeam, Arabiam, Mesopotamiam, Babyloniam, Assyriam, Armeniam ... selbs volbracht*, Laugingen, 1582. (Çevrimiçi) <http://www.digitale-sammlungen.de/>, 20.01.2010.
- Rikl, Wilhelm Possidius, *Des Pfalzgrafen Otto Heinrich Pilgerfahrt nach Palestina*, in Kollektaneenblatt des Historischen Vereins Neuburg 46, 1882. (Çevrimiçi) <http://www.digiberichte.de/>, 31.01.2010.
- Röhricht, Reinhold, *Deutsche Pilgerreisen Nach Dem Heiligen Lande*, Friedrich Andreas Perthes, Gotha, 1889, Tıpkıbasım, Bibliolife LLC, 2009.
- Röhricht, Reinhold, *Die Jerusalemfahrt des Caspar von Mülinen*, in ZDPV11, 1888. (Çevrimiçi) <http://www.digiberichte.de/>, 31.01.2010.
- Röhricht, Reinhold - Meisner, Heinrich, *Die Pilgerfahrt des Herzogs Friedrich II. von Liegnitz und Brieg nach dem Heiligen Lande*, in: ZDPV 1, Leipzig, 1878. (Çevrimiçi) <http://www.digiberichte.de/>, 31.01.2010.
- Seydlitz, Melchior von, *Gründtliche Beschreibung der Wallfart nach dem heyligen Lande Neben vermeldung der jemmerlichen und langwirigen Gefengnuß derselben Gesellschaft ect.*, Görlitz, 1591. (Çevrimiçi) <http://www.digitale-sammlungen.de/>, 20.01.2010.
- Schweigger, Salomon, *Eine neue Reyßbeschreibung auß Teutschland Nach Constantinopel und Jerusalem: Darinn die gelegenheit derselben Laender, Staedt ..., der inwohnenten Völcker Art, Sitten ... Insonderheit die jetzige ware gestalt deß H. Grabs ... Deßgleichen des Türckischen Reichs Gubernation... ; Mit hundert schönen neuen Figuren... Und III. unterschiedlichen Büchern...* Gedruckt zu Nürnberg durch Christoff Luchner, 1589. (Çevrimiçi) <http://books.google.com>, 14.05.2009.
- Schweigger, Salomon, *Sultanlar Kentine Yolculuk*, Yayına Hazırlayan ve Notlayan: Heidi Stein, Çev. S. Türkis Noyan, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2004.
- Wettlaufer, Jörg, *Reise un Gesandtschaftberichte als Quellen der hof - und Residenzenforschung*, in: *Höfe und Residenzen im Spaetmittelalterlichen Reich*, Yayınlayan: Werner Pravicipini, Jan Hirschbiegel ve Jörg Wettlaufer, Ostfildern, 2007.